

RESEARCH AND PROJECTS FOR
PROTECTION, MANAGEMENT AND
LANDSCAPE DESIGN

Evdoxia Papalioura¹, Evgenia Taka², Eleni Andreou³

1. Architect Engineer (A.U.Th.), MLA (Heriot-Watt University),
evdoxiapapal@gmail.com
2. Civil Engineer (A.U.Th.), MScs in Environmental Design of Cities and Buildings (H.O.U.) and in Law & Engineering for Energy (A.U.Th.),
evitaka@gmail.com
3. Architect (A.U.Th.), MSc (University College Dublin), PhD (A.U.Th.),
eandrou3@gmail.com

ΜΕΛΕΤΕΣ ΚΑΙ ΕΡΓΑ ΓΙΑ ΤΗΝ
ΠΡΟΣΤΑΣΙΑ, ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗ ΚΑΙ
ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΟΠΙΟΥ

**Ευδοξία Παπαλιούρα¹, Ευγενία Τάκα²,
Ελένη Ανδρέου³**

1. Αρχιτέκτων Μηχανικός (Α.Π.Θ.), MLA (Heriot-Watt University),
evdoxiapapal@gmail.com
2. Πολιτικός Μηχανικός (Α.Π.Θ.), MScs Περιβαλλοντικού Σχεδιασμού Πόλεων και Κτιρίων (Ε.Α.Π.) και Δικαίου & Μηχανικής της Ενέργειας (Α.Π.Θ.),
evitaka@gmail.com
3. Δρ. Αρχιτέκτων Μηχανικός (Α.Π.Θ.), MSc (University College Dublin), Διδάκτωρ Α.Π.Θ.,
eandrou3@gmail.com

‘ΤΟ ΚΡΥΜΜΕΝΟ ΧΩΡΙΚΟ ΚΑΙ ΧΡΟΝΙΚΟ ΔΥΝΑΜΙΚΟ ΩΣ ΚΟΙΝΗ ΣΥΝΙΣΤΩΣΑ ΣΤΟΝ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΤΟΥ ΤΟΠΙΟΥ. ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΟ ΕΡΓΟ.’

Αντί προλόγου

Η παρουσίαση αφορά τέσσερις βραβευμένες και διακεκριμένες συμμετοχές σε αρχιτεκτονικούς διαγωνισμούς, με θέμα το αστικό και περιαστικό τοπίο, που διέπονται από τις ίδιες αρχές, με κοινή συνιστώσα, η οποία ενσωματώνει στον σχεδιασμό το κρυμμένο χωρικό και χρονικό δυναμικό, το πνεύμα του τόπου. Η ένταξη του υφιστάμενου οικοσυστήματος στη σχεδιαστική πρόταση διασφαλίζει την αιφορική διαχείριση των φυσικών πόρων. Παράλληλα, ενυπάρχει η κοινωνική διάσταση στοχεύοντας στη διάδραση της επόμενης γενιάς με τη φύση. Με τον σχεδιασμό λειτουργικών τοπίων, προσαρμοσμένων στις ιδιαίτερες συνθήκες του τόπου και στις σύγχρονες ανάγκες για βιώσιμα περιβάλλοντα, δημιουργούνται μνήμες στα παιδιά και ενθαρρύνονται βιωματικές εμπειρίες, που ενισχύουν την ενσυναίσθηση και τη διεκδίκηση καλύτερης ποιότητας ζωής. Θα θέλαμε να τονίσουμε ότι χρειαζόμαστε τόπους με ταυτότητα και δυναμική, χωρίς στερεότυπα. Έχουμε ανάγκη από ευέλικτα ‘σημεία στίξης’ για να τα ενώσουμε και να ζωγραφίσουμε τη δική μας ξεχωριστή εικόνα για τους εαυτούς μας και για τους τόπους που μας φιλοξενούν.

‘Κήπος Τσέπης’ (2012)

Η συμμετοχή αφορά στο 1^ο βραβείο του Αρχιτεκτονικού Διαγωνισμού Ιδεών, με τίτλο: ‘Οι Αρχιτέκτονες αλλάζουν την πόλη’ (Τ.Ε.Ε.-Τ.Κ.Μ.) Η αλάνα βρίσκεται στη Θεσσαλονίκη, επί της οδού Δελφών. Το μέγεθός του είναι περίπου 400,00τ.μ. και είναι ανοικτό προς τον δρόμο. Εκατέρωθεν, έχει σκληρά όρια, σόκορα πολυκατοικιών, ενώ η πίσω πλευρά του συνορεύει, με τοίχιο, με έναν πολύπλοκο ακάλυπτο χώρο. Η ύπαρξη δέντρων δίνει στον χώρο την αίσθηση μίας πράσινης όασης μέσα στο τσιμέντο. Η αντιληπτική προσέγγιση του χώρου είναι ενδιαφέρουσα. Από μακριά φαίνονται μόνο οι μάζες των δέντρων που ξεπροβάλλουν, πιεσμένες ασφυκτικά, ανάμεσα στα κτίρια. Πλησιάζοντας, αρχίζει ο περιπατητής να αντιλαμβάνεται ότι κάτι διαφορετικό συμβαίνει στη δομημένη συνέχεια του δρόμου, μία εσοχή, μία σφήνα. Δυστυχώς, η ύπαρξη αχρησιμοποίητων ‘αστικών θραυσμάτων’ είναι συχνό φαινόμενο στο πλέγμα της πόλης. Όλοι αυτοί οι εν δυνάμει ελεύθεροι – πράσινοι χώροι έχουν έντονο κρυμμένο δυναμικό, το οποίο περιμένει να εκραγεί. Αναλύοντας το υφιστάμενο χωρικό δυναμικό της τοποθεσίας, βλέπουμε ότι ο χώρος ‘ασφυκτιά’ ανάμεσα σε δύο σκληρά όρια, τα τυφλά σόκορα των πολυκατοικιών, ενώ διαφαίνονται δύο ενδιαφέρουσες οπτικές φυγές, η μία από τον δρόμο προς την αλάνα και η δεύτερη από την αλάνα προς τον ακάλυπτο χώρο. Η προτεινόμενη πρόσβαση και χρήση στον χώρο δίνει τη δυνατότητα εισροής και εγκατάστασης επισκεπτών και νέων λειτουργιών. Πρόσφατα αστικά κινήματα πολιτών, όπως οι atenistas πήραν την κατάσταση στα χέρια τους, καθαρίζοντας αυτές τις πράσινες ‘νησίδες’ και ενισχύοντας την υφιστάμενη φύτευση με χαμηλό κόστος, ανακτώντας τον χαμένο δημόσιο χώρο με σκοπό να τον αποδώσουν στον κόσμο. Οι κινήσεις αυτές θυμίζουν τους κοινοτικούς κήπους και τα πάρκα τσέπης της Νέας Υόρκης. Η βασική ιδέα είναι η δημιουργία ενός μικρού κήπου, ενός κήπου τσέπης, ανοικτού σε όλους, αλλά συγχρόνως κρυμμένου, σαν πράσινη αστική εσοχή. Ο σκοπός του σχεδιασμού είναι να αποτελέσει ο εν λόγω χώρος ένα αναπάντεχο σημείο στάσης στη διαδρομή της

οδού, μία πράσινη 'σφήνα' ανάπαυσης και περισυλλογής μέσα στο δομημένο περιβάλλον. Ένας διερχόμενος θα μπορούσε να αντιληφθεί τον σχεδιασμένο ελεύθερο χώρο ως χώρο αναμονής ή ξεκούρασης. Ενώ κάποιος περίοικος θα είχε τη δυνατότητα να διαβάσει ένα βιβλίο ή να βγάλει τον σκύλο του βόλτα.

Εικ. 1 Το μονοπάτι.

Το μονοπάτι

Η ταυτότητα της πρώτης λύσης (Εικ. 1) καθορίζεται από ένα μονοπάτι, το οποίο ξεκινάει από τον δρόμο και οδηγεί στον ακάλυπτο. Δεξιά και αριστερά υπάρχουν ατομικά καθιστικά, διαφορετικά μεταξύ τους, τα οποία αποτελούν άτυπο παιχνίδι. Η προτεινόμενη φύτευση περιλαμβάνει εδαφοκάλυψη από τριφύλλι και αρωματικά φυτά. Οι σειρές αυτές είναι τοποθετημένες στο όριο του πεζοδρομίου για τη δημιουργία 'εισόδου' στο 'δωμάτιο' και κατά μήκος του τοιχίου. Ο φωτισμός αιωρείται σαν τυχαίο πλέγμα αράχνης, εννοποιώντας τα παλιά με τα νέα στοιχεία του κήπου.

Ο αγρός

Η δεύτερη λύση (Εικ.1) υπάρχει για να δικαιολογήσει τον πιλοτικό χαρακτήρα της προσέγγισης, αλλά και του οικοπέδου. Στην πόλη της Θεσσαλονίκης υπάρχουν πολλά οικοπέδα με παρεμφερή χαρακτηριστικά, τα οποία θα μπορούσαν να αντιμετωπιστούν με τον ίδιο τρόπο και κάθε ένα από αυτά με πολλούς ξεχωριστούς τρόπους, ενδεχομένως με το ίδιο αποτέλεσμα, όπως το συγκεκριμένο οικόπεδο με τις δύο διαφορετικές λύσεις. Η πρόταση αφορά στη δημιουργία ενός αγρού με χρήση ελληνικών αγρωστωδών φυτών και χαλίκι, δημιουργώντας μία ψηφίδα εικόνας περιστασιακού αγροτικού τοπίου στην καρδιά της πόλης. Το καθιστικό αποτελεί ταυτόχρονα υπαίθριο γλυπτό ή τοπόσημο της γειτονιάς, όπου φιλοξενούνται αυθόρμητες δράσεις.

'Βιωματικές πτυχώσεις ιστορίας' (2022)

Η συγκεκριμένη συμμετοχή αφορά στη διάκριση με το 1^ο βραβείο στον Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό Προσχεδίων, με τίτλο: 'Διαμόρφωση περιβάλλοντος χώρου του Κέντρου Παλαιοντολογίας Μηλιάς Δήμου Γρεβενών' (Δ. Γρεβενών). Ξεκινώντας τον σχεδιασμό, ανατρέξαμε σε διάφορες έννοιες, οι οποίες καθοδήγησαν τις σχεδιαστικές μας προτάσεις και διαμόρφωσαν μία ολιστική προσέγγιση του τόπου. Καταρχήν, αποδεχόμαστε το υφιστάμενο οικοσύστημα (χλωρίδα και πανίδα) και το πνεύμα του τόπου, δηλαδή τα χαρακτηριστικά το κρυμμένου χωρικού δυναμικού του τόπου. Κατά δεύτερον, στόχος μας είναι η επόμενη γενιά να συνδεθεί με τη φύση και την ιστορία. Μέσα από τη μελέτη της υφιστάμενης κατάστασης της περιοχής, καταλήξαμε σε τέσσερις επιμέρους τοποθεσίες, 'Βιωματικές πτυχώσεις', 'Μνήμες εδάφους', 'Ο κήπος των απολιθωμάτων' και 'Ίχνη ιστορίας'.

Τοποθεσία_ 1: 'Βιωματικές πτυχώσεις'

Βασικό σχεδιαστικό εργαλείο αποτελεί η διαχείριση των υψομετρικών διαφορών, ώστε να δημιουργηθούν επιμέρους μικρο-τοποθεσίες σε διαφορετικά επίπεδα. Οι μικρο-τοποθεσίες λειτουργούν ως σημεία στάσης, συλλογικών δραστηριοτήτων και θέασης και συνδέονται μεταξύ τους, φυσικά και αντιληπτικά, μέσα από πλέγμα πεζοδιαδρομών. Η μετάβαση από το ένα επίπεδο στο άλλο πραγματοποιείται με αναβαθμούς και κεκλιμένα επίπεδα, ενώ την υψομετρική διαφορά παραλαμβάνουν κλιμακωτά παρτέρια. Το υφιστάμενο ανάγλυφο μεταμορφώνεται σε γλυπτό τοπίο, προσομοιάζοντας πτυχώσεις εδάφους. Προτείνεται η κατασκευή χαμηλών αναλημματικών κατασκευών, από ζαρζανέτια και στοιχεία οξειδωμένου χάλυβα, θυμίζοντας τις παραδοσιακές πεζούλες. Η πρόσβαση στο Κέντρο, επιτυγχάνεται μέσα από διαφορετικές διαδρομές, όπως το περιμετρικό μονοπάτι και οι ξεχωριστές διαδρομές, που δημιουργούν ένα δίκτυο περασμάτων, από

τη μία τοποθεσία στην άλλη. Επιδιώκεται η απρόσκοπτη κίνηση όλων των ευαίσθητων κοινωνικών ομάδων. Η πρόσβαση στον χώρο υποδοχής κορυφώνεται με ένα υπαίθριο γλυπτό από υπερμεγέθεις πέτρες, σε ανάμνηση του γεωλογικού παρελθόντος και ένα ξύλινο στέγαστρο οργανικής μορφής στην κύρια όψη του κτιρίου. Οι μορφές των κατασκευών είναι οργανικές, προσομοιάζοντας θραύσματα ενός γενικότερου συνόλου, ως κατακερματισμένες τεκτονικές πλάκες. Οι συγκεκριμένες μορφές επαναλαμβάνονται σε όλα τα επίπεδα σχεδιασμού. Έμπνευση είναι το 'Όστομάχιον', που διασώθηκε στο παλίμψηστο του Αρχιμήδη. Τεμάχια κατασκευασμένα από ελεφαντοστό διαιρούνται σε πολυγωνικά χωρία και αναδιατάσσονται κατάλληλα ώστε να σχηματίσουν διαφορετικά σχήματα, ενώ στοχεύουν στην ανάπτυξη μαθηματικών εννοιών και γεωμετρικών δεξιοτήτων. Με ανάλογη λογική διαμορφώθηκαν σε πολυγωνικά σχήματα, διαφορετικών υφών και αποχρώσεων τα παρτέρια, τα καθιστικά, οι δαπεδοστρώσεις της περιοχής ανάπλασης καθώς και η άτυπη αμφιθεατρική διάταξη. Ένας τρισδιάστατος προϊστορικός χάρτης γεωμετρικών, ακαθόριστων πολυγωνικών μορφών επιδιώκει ένα ατμοσφαιρικό ταξίδι στον χρόνο. Σε συνέχεια με τα παραπάνω, προτείνουμε μία ελαφριά μεταλλική κατασκευή με ξύλινη επένδυση, που ακολουθεί το ανάγλυφο. Διαμορφώνονται κλιμακωτά πλατώματα για παιχνίδι και συνάθροιση, με φυτεμένα παρτέρια, ενισχύοντας τον διαδραστικό χαρακτήρα συμμετοχής σε εκδηλώσεις. Στόχος είναι η εναρμόνιση του αμφιθεάτρου με το φυσικό περιβάλλον και η ένταξη σε αυτό, ώστε να αποτελεί φυσική προέκτασή του και ο μετασχηματισμός του σε πολυδιάστατο σύστημα εκπαίδευσης και συλλογικότητας. Η υφιστάμενη φύτευση ενσωματώνεται στον σχεδιασμό και τα νέα είδη είναι αυτοφυή εδαφοκάλυψη και θαμνώδη. Για την επιφάνεια, γύρω από το θεατράκι, το περίπτερο και το γλυπτό προτείνεται επικάλυψη από μη ορθοκανονικούς, υδατοπερατούς σχιστόλιθους, από λατομείο της περιοχής.

'Μνήμες εδάφους'

Οι λέξεις – κλειδιά της σχεδιαστικής μας προσέγγισης, αναφορικά με την πλατεία είναι διάδραση και διασύνδεση. Στόχος είναι ο τόπος να αντικατοπτρίζει, χωρικά και αντιληπτικά, τη διάσταση του παλίμψηστου. Ο τόπος διακρίνεται από κρυμμένο χωρικό δυναμικό, γεμάτο με πληροφορίες παλαιοντολογίας, ένα μωσαϊκό ιστορίας και πολιτισμού. Η επόμενη γενιά μαθαίνει μέσω της διάδρασης. Με αυτόν τον τρόπο πραγματοποιείται η χρονική και χωρική διασύνδεση όλων των ηλικιών, λειτουργικά και αποτελεσματικά. Το υγρό στοιχείο εισάγεται με τη μορφή φιλμ νερού με πίδακες και με κατακόρυφες επιφάνειες υδρατμών, που δημιουργούν σύννεφα δροσισμού, ήχων και χρωμάτων διεγείρουν τη φαντασία και προσκαλούν τους επισκέπτες σε δράση. Προτείνονται κατασκευές για σκίαση και προστασία, με ενσωματωμένα καθιστικά, από corten και ξύλο, ως συνέχεια των τοιχίων αντιστήριξης των φυτεμένων τμημάτων. Διαμέσου της εντύπωσης ιστορικού φωτογραφικού υλικού και QR κωδικών, με πληροφορίες για τα εκθέματα του μουσείου, δημιουργείται μία διαδραστική σχέση η οποία αποτελεί αφορμή για αυθόρμητο παιχνίδι και πειραματισμό, από μικρούς και μεγάλους. Υφιστάμενη και προτεινόμενη βλάστηση συνεργάζονται. Τα υπάρχοντα δέντρα διατηρούνται στις θέσεις τους και εμπλουτίζονται με νέα, όπως καλλωπιστική δαμασκηλιά και σφενδάμι. Ο χώρος της πλατείας βρίσκεται σε βύθιση και συνδέεται με την παρακείμενη πεζοδιαδρομή με λωρίδες φύτευσης, οργανικής μορφής, ως ήπια μετάβαση από το ευρύτερο φυσικό περιβάλλον. Προτείνεται η επίστρωση με φυσικούς κυβόλιθους, γήινων αποχρώσεων. Μία πύλη στα νότια οδηγεί, στην πλατεία, με επιφάνειες corten, δίνοντας πληροφορίες και λειτουργώντας ως τοπόσημο.

Εικ. 2 Οφιοειδείς διαδρομές και κλιμακωτά παρτέρια.

Τοποθεσία_3: 'Ο κήπος των απολιθωμάτων'

Στον 'Κήπο των απολιθωμάτων', προτείνουμε τη δημιουργία ενός τόπου για παιδιά, ενός 'οικοτόπου', με φυσικά υλικά, ενισχύοντας την οικολογική και συλλογική συνείδηση, μέσα από αυθόρμητες δραστηριότητες παιχνιδιού. Οι κατασκευές είναι από φυσικά υλικά. Μονοπάτι, από έγχρωμο πατημένο χώμα οργανώνει τον χώρο, ενώνοντας και ταυτόχρονα χωρίζοντάς τον. Προτείνεται ένα 'ηχοτοπίο', πίσω από το κτίριο της Κοινότητας, που αποτελείται από έναν μακρύ ηχοσωλήνα-παιχνίδι, σε ένα μικρό λιβάδι με αυτοφυή είδη, όπως αγριόχορτα και αγριολούλουδα.

Τοποθεσία_4: 'Ιχνη ιστορίας'

Τα περιμετρικά πεζοδρόμια σχεδιάζονται με τις ίδιες αρχές και υλικά, με διαμορφωμένες θέσεις διάβασης πεζών και στάθμευσης οχημάτων - λεωφορείων και στοιχεία αστικού εξοπλισμού από corten.

Το παλίμψηστο του τόπου και η ανθεκτική πόλη (2022)

Η συγκεκριμένη συμμετοχή αφορά στη διάκριση με το 2^ο βραβείο στον Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό Προσχεδίων, με τίτλο: 'Νότιες Πύλες Θηβών' (Δ. Θηβαίων). Το πνεύμα του τόπου είναι τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά, που αποκαλύπτουν το κρυμμένο χωρικό δυναμικό μίας τοποθεσίας. Αναλύοντας τις χωρικές ποιότητες της περιοχής μελέτης, η οποία περιλαμβάνει οκτώ οικοδομικών τετραγώνων στις Νότιες Παρυφές της Καδμείας, στην πόλη των Θηβών, διαμορφώνεται μία ολιστική προσέγγιση του τόπου, με συγκεκριμένες σχεδιαστικές αρχές.

Οι τρεις πύλες της ανθεκτικής πόλης

Η πρόταση επιδιώκει να αναδείξει την έννοια της ανθεκτικότητας της πόλης ως βασική ιδιότητα που η σημερινή πόλη οφείλει να αναπτύξει, με στόχο να εξασφαλίσει το μέλλον της. Ο ανθεκτικός αστικός σχεδιασμός σηματοδοτείται στην πρόταση από τρεις νέες 'πύλες', στα τρία άκρα στο όριο της περιοχής μελέτης, οι οποίες υλοποιούνται με γενναίες διαπλατύνσεις-εξάρσεις των πεζοδρομίων. Οι εξάρσεις δέχονται λειτουργίες που συσχετίζονται με τους τρεις άξονες της ανθεκτικότητας και υλοποιούν τη σύνδεση με την πόλη και τα χαρακτηριστικά του άμεσου περιβάλλοντος:

1. Περιβάλλον - είσοδος στην πράσινη διαδρομή του πάρκου Χρυσορρόα: περίπτερο πληροφόρησης και σημείο ενοικίασης ποδηλάτων.
2. Κοινωνία και πολιτισμός - σύνδεση με την πολιτιστική διαδρομή και το Δικαστικό μέγαρο με την τοποθέτηση info point κατασκευής και τη δημιουργία χώρου συλλογικών δράσεων.
3. Οικονομία - pop up καταστήματα σε συσχετισμό με την είσοδο στο εμπορικό κέντρο της πόλης.

Μέσα από την ανάλυση της υφιστάμενης κατάστασης, καταλήξαμε στον διαχωρισμό της περιοχής μελέτης σε τέσσερις επιμέρους τοποθεσίες, 'Πτυχώσεις πολιτισμού', 'Η πλατεία', 'Ιχνη ιστορίας' και 'Το σταυροδρόμι'. Στους παραπάνω τόπους, κάτοικοι και επισκέπτες βρίσκουν πεδίο δράσης, επικοινωνίας και κοινωνικοποίησης, σε συλλογικό και ατομικό επίπεδο. Σε συμβολικό επίπεδο, οι εν λόγω επτά λειτουργίες της περιοχής μελέτης σχετίζονται με τις επτά πύλες εισόδου της αρχαίας Θήβας. Προτείνεται η χρήση αστικών τοπόσημων, με χάραξη κειμένου, υπογραμμίζοντας ότι 'το μέλλον είναι παρελθόν', ενώ η ιστορία έχει πάντα εξέλιξη, ροή και επαναληπτικότητα. Ως συνδεδετικό στοιχείο των επτά λειτουργιών, μεταξύ τους αλλά και με την πόλη της Θήβας, λειτουργεί η έννοια του μύθου. Ο μύθος είναι αποκύημα της φαντασίας, ο μύθος είναι αφήγηση και είδος 'ιστορίας' περιγραφής ιστορικών γεγονότων, όπως προτείνεται στο Μονοπάτι του χρόνου. Στην περίπτωση της Θήβας ο μύθος είναι μέρος της ταυτότητάς της, καθώς υπήρξε τόπος γέννησης θεών και χώρος δράσης ηρώων.

Τοποθεσία_1: 'Πτυχώσεις πολιτισμού'

Στην περιοχή του ρέματος, η διαχείριση των διαφορετικών υψομετρικών σταθμών, προτείνεται με τέτοιο τρόπο ώστε να δημιουργηθούν επιμέρους μικροτοποθεσίες, σε διαφορετικά επίπεδα. Τα χωρικά επεισόδια λειτουργούν ως σημεία στάσης, συλλογικών δραστηριοτήτων και θέασης και συνδέονται μεταξύ τους φυσικά και αντιληπτικά, μέσω ενιαίας εναέριας διαδρομής, που άλλοτε βυθίζεται στο πραινές και άλλοτε ακολουθεί τις υψομετρικές του. Η μετάβαση από το φυσικό στο τεχνητό επιτυγχάνεται με τη δημιουργία πίστας skateboard, με εκτεταμένες πράσινες επιφάνειες και επίστρωση με έγχρωμο υλικό, τύπου αντανακλαστικής επίστρωσης για μείωση θερμοκρασίας. Κάτω από την πίστα προτείνεται η τοποθέτηση πλαστικού ημικυκλικού τούνελ για τη διαχείριση όμβριων υδάτων και πλημμυρικών φαινομένων, μέσω της κατασκευής υπεδάφιου πεδίου διήθησης, συγκράτησης ή αποθήκευσης υδάτων. Το γήπεδο μπάσκετ ανακατασκευάζεται με έγχρωμο αθλητικό

ελαστικό τάπητα. Ο χώρος του θερινού κινηματογράφου επανερμηνεύεται και επανασχεδιάζεται με οργανικές χαράξεις. Στην περιοχή των ναών ακολουθούνται δύο διαφορετικοί τρόποι σχεδιασμού. Ο νεότερος ναός του Αγίου Νικολάου αποτελεί μέρος της σύγχρονης κοινωνικής ζωής της Θήβας. Ως εκ τούτου ο σχεδιασμός του περιβάλλοντα χώρου εντάσσεται στην ευρύτερη περιοχή μελέτης καθώς ακολουθούνται οι ίδιες αρχές σχεδιασμού. Από την άλλη, ο σχεδιασμός εξωτερικά του βυζαντινού ναού έχει σκοπό να αναδείξει τον μνημειακό του χαρακτήρα, καθώς προτείνεται η δημιουργία βαθμιδωτού καθιστικού και κλιμάκων, ακολουθώντας τον άξονα συμμετρίας του ναού, σε βύθιση για ιδιωτικότητα και περισυλλογή (Εικ. 3).

Εικ. 3 'Πτυχώσεις πολιτισμού'.

Τοποθεσία_ 2: 'Η Πλατεία'

Ο περιβάλλον χώρος του Δημαρχείου σχεδιάζεται ως ελεύθερος τόπος και θύλακας αυθόρμητων - συλλογικών δραστηριοτήτων, με σκιερά σημεία στάσης. Για τη δαπεδόστρωση προτείνεται η τοποθέτηση αντιγράφων αρχαιολογικών ευρημάτων της ανασκαφής, με άθραυστο βατό γυαλί. Ο σχεδιασμός του Ο.Τ. 670 παραπέμπει στην αντιληπτική συνέχεια του ρέματος Χρυσορρόα. Το υφιστάμενο ανάγλυφο φιλοξενεί νέες χρήσεις, με χωρικές εξάρσεις, όπως αστικές κερκίδες και βύθιση για τη δημιουργία εισόδου σε υπόγειο χώρο στάθμευσης, ενός επιπέδου. Σχετικά με την οδό Κύπρου, προτείνεται η μετατροπή της σε ήπιας κυκλοφορίας, με άνετα πεζοδρόμια και μικρά πάρκα τσέπης, διαφόρων λειτουργιών, όπως κάθετη παιδική χαρά. Οι μορφές των κατασκευών, όπως τα όρια μεταξύ σκληρών και μαλακών υλικών είναι οργανικές, προσομοιάζοντας χωρικά θραύσματα ενός γενικότερου συνόλου. Οι συγκεκριμένες μορφές επαναλαμβάνονται σε όλα τα επιμέρους στοιχεία και επίπεδα σχεδιασμού, δηλαδή τοιχία, καθιστικά, σκίαστρα, υγρό στοιχείο, εξοπλισμός και αστικές κερκίδες. Οι κερκίδες αποτελούν module που το συναντάμε σε όλο το δίκτυο της ανάπτυξης. Το στοιχείο του νερού εμφανίζεται με τη μορφή υδρατμών, πιδάκων και επιφάνειας νερού. Τα υλικά είναι υδατοπερατά, όπως σταθεροποιημένο κεραμικό υλικό και κυβόλιθοι σε άμμο. Η φύτευση ενισχύεται με τοπικά είδη, όπως κωνοφόρα, κερκίδες και σφενδάμια.

Τοποθεσία_ 3: 'Ιχνη ιστορίας'

Το ανασκαφικό τοπίο επανερμηνεύεται. Προτείνεται η επισκεψιμότητα της ανασκαφής με χρήση εναέριας πεζοδιαδρομής και η διάχυσή της στο περιρρέον τοπίο, μέσω του Μονοπατιού του χρόνου. Η εναέρια πεζοδιαδρομή ξεκινάει από το ρέμα και βυθίζεται στην πλατεία, οδηγώντας τον επισκέπτη στην ανασκαφή. Κερκίδες, από το επίπεδο της πλατείας κατεβαίνουν προς το σκάμμα, δημιουργώντας κόγχη στάσης. Χωρικά θραύσματα ιστορίας διαχέονται στις γύρω μικροτοποθεσίες, ως ίχνη ενός αόρατου δικτύου, που ενώνει όλα τα επιμέρους κομμάτια της περιοχής.

Τοποθεσία_ 4: 'Το σταυροδρόμι'

Το αστικό δίκτυο των οδών επαναπροσδιορίζεται ως ένα δυναμικό πλέγμα οδεύσεων, πεζοδιαδρομών και πάρκων τσέπης. Επανασχεδιάζονται τα πεζοδρόμια, αποκτώντας μεγαλύτερο πλάτος ώστε να φιλοξενήσουν πληθώρα αστικών λειτουργιών, όπως απρόσκοπτη και ενδιαφέρουσα κίνηση πεζών και ΑΜΕΑ, ποδηλατόδρομο και κόγχες στάσης.

Υπαίθριες Διαπλοκές_3 βιωματικά καταφύγια στη φύση (2023)

Η συγκεκριμένη πρόταση αφορά στη συμμετοχή στον Ανοικτό Αρχιτεκτονικό Διαγωνισμό Προσχεδίων, με τίτλο: 'Διαμόρφωση διακριτών ελεύθερων χώρων' (Δ. Παύλου Μελά). Ξεκινώντας το ταξίδι του σχεδιασμού ανατρέξαμε σε διάφορες έννοιες, οι οποίες καθοδήγησαν τις σχεδιαστικές μας προτάσεις και διαμόρφωσαν μία ολιστική προσέγγιση του τοπίου. Μία από τις βασικές αρχές αποτελεί η προσέγγιση για την αποκατάσταση των οικοσυστημάτων που επιτρέπουν στη φύση να συνεχίσει το έργο της, με την ελάχιστη δυνατή ανθρώπινη παρέμβαση. Αυτή η προσέγγιση μας προσφέρει την ευκαιρία να λάβουμε υπόψη τη βιοποικιλότητα τόσο στον σχεδιασμό όσο και στην επιλογή των κατάλληλων υλικών, για να διασφαλίσουμε ότι η πρότασή μας δεν οδηγεί σε εξάντληση των φυσικών πόρων. Με γνώμονα τα παραπάνω, καταρχήν αποδεχόμαστε ότι υπάρχει υφιστάμενο οικοσύστημα και σεβόμαστε την υπάρχουσα χλωρίδα και πανίδα. Η δεύτερη αρχή σχεδιασμού έχει κοινωνικό χαρακτήρα και βασικό μέλημα είναι να δημιουργηθούν στα παιδιά μνήμες, ικανές να συντελέσουν στη συνειδητοποίηση της σημασίας της φύσης, της πολιτιστικής ταυτότητας, της ευθύνης για το περιβάλλον και στην αλλαγή συμπεριφοράς και τρόπου ζωής των ανθρώπων.

Επεισόδιο_1: Σκιές στην Ομίχλη

Στόχος μας είναι η πλατεία 'Σκιές στην Ομίχλη', να αντικατοπτρίζει, χωρικά και αντιληπτικά, την περιρρέουσα ατμόσφαιρα και τη διάσταση του παλιόμνηστου. Πόλεμοι, συγκρούσεις, προσφυγιά, διωγμοί και εκτελέσεις, ένα πλούσιο μωσαϊκό ιστορίας και πολιτισμού. Η επόμενη γενιά πρέπει να μάθει και η προηγούμενη να θυμηθεί. Στη συνέχεια, θα επιτευχθεί η επιθυμητή διαπλοκή του χώρου με τον χρόνο, του τόπου με τον άνθρωπο, της φύσης με το τεχνητό, του πριν με το παρόν. Εισάγεται το υγρό στοιχείο, με τη μορφή οριζόντιας επιφάνειας, όπου τοποθετούνται κατασκευές μνήμης. Οι εν λόγω κατασκευές αποτελούν εικαστική παρέμβαση με συμβολικό χαρακτήρα και επιδιώκουν να θυμίσουν τους ανθρώπους που πέρασαν από τον συγκεκριμένο τόπο. Χωρίς, όμως θλίψη, αλλά μέσω μίας *διαδραστικής* σχέσης, εφόσον είναι μεταλλικές φιγούρες, οι οποίες ταλαντώνονται στο φύσημα του αέρα και δύνανται να αποτελέσουν αφορμή για αυθόρμητο παιχνίδι και πειραματισμό από μικρούς και μεγάλους.

Επεισόδιο_2: 'Ο Θίασος'

Έμπνευση για την προτεινόμενη άτυπη αμφιθεατρική διάταξη, αποτελεί η Θεωρία των Φράκταλ Το φράκταλ παρουσιάζεται ως 'μαγική εικόνα' που όσες φορές και να μεγεθυνθεί οποιοδήποτε τμήμα του θα συνεχίζει να παρουσιάζει ένα εξίσου περίπλοκο σχέδιο με μερική ή ολική επανάληψη του αρχικού. Χαρακτηριστικό επομένως των φράκταλ είναι η λεγόμενη *αυτο-ομοιότητα* (self-similarity) σε κάποιες δομές τους, η οποία εμφανίζεται σε διαφορετικά επίπεδα μεγέθυνσης. Σε συνέχεια με τα παραπάνω, προτείνουμε μία ελαφριά μεταλλική κατασκευή με ξύλινη επένδυση, η οποία ακολουθεί το ανάγλυφο, χωρίς να το 'πληγώνει'. Οι απαραίτητες αφαιρέσεις υφιστάμενου εδάφους θα μεταφερθούν σε κοντινό σημείο για την εξομάλυνση της υψομετρικής διαφοράς. Τα τυχαία – τέλεια σχήματα 'αγκαλιάζουν' το τοπίο δίνοντας την αίσθηση μιας προστατευμένης φωλιάς, μιας κόγχης. Κάτω από το υψηλότερο σημείο των κερκίδων χωροθετούνται οι υποστηρικτικοί χώροι (υγροί χώροι, αποδυτήρια καλλιτεχνών και αποθηκευτικός χώρος εξοπλισμού), ενώ εξασφαλίζεται η πρόσβαση ΑΜΕΑ από τη βορινή πλευρά του θεάτρου. Διαμορφώνονται δύο σκηνές, η Άνω Σκηνή, η ξύλινη εξέδρα και η Κάτω Σκηνή, το Λιβάδι με τα αγριολούλουδα, ενισχύοντας με αυτόν τον τρόπο τον διαδραστικό και εναλλακτικό χαρακτήρα θέασης και μέθεξης. Αναφορικά με τον προσανατολισμό του θεάτρου επιλέχθηκε ο μεσημβρινός, σύμφωνα με την ιδανική χωροθέτηση των αρχαίων θεάτρων. Το θέατρο έχει άμεση σύνδεση με τις υφιστάμενες διαδρομές και εισόδους που οδηγούν σε αυτό. Επίσης, υπάρχει χωρικός διάλογος σε σχέση με τις νέες παρεμβάσεις, όπως είναι οι τετράγωνες εξέδρες. Σε αντίστιξη, χωροθετούνται ξύλινες εξέδρες, οργανικών σχημάτων, απέναντι και σε κοντινή απόσταση, για εναλλακτική θέαση και αυθόρμητη συμμετοχή στα δρώμενα. Τέλος, ο προτεινόμενος φωτισμός είναι διακριτικός, με ενσωματωμένα φωτιστικά στοιχεία (στεγανού τύπου) στα ριχτια των αναβαθμών και των κερκίδων. Στόχος είναι η εναρμόνιση της κατασκευής του θεάματος με το φυσικό περιβάλλον και η ομαλή ένταξη του σε αυτό, ώστε να αποτελέσει την φυσική προέκταση του και ταυτόχρονα τον μετασχηματισμό του σε ένα πολυμορφικό οργανισμό εκπαίδευσης, πολιτισμού, αναψυχής και κοινωνικής αλληλεπίδρασης.

Επεισόδιο_3: Μυστική αυλή

Η 'Μυστική αυλή' αποτελεί ένα εγχείρημα, με πιλοτικό χαρακτήρα, εισχώρησης της φύσης στον αστικό ιστό, συμβάλλοντας στη μείωση του αστικού οικολογικού αποτυπώματος και στην επίτευξη της αστικής αειφορίας, μέσω της αποδοτικότερης χρήσης φυσικών πόρων και της αξιοποίησης των χαρακτηριστικών του υφιστάμενου περιβάλλοντος. Η πρόταση βασίζεται στη μέθοδο των

περιβαλλοντικών μονοπατιών, όπου τα παιδιά βιώνουν μία διαδρομή μέσα στο ένα περιβάλλον, από το οποίο μπορούν να λάβουν διάφορα ερεθίσματα και να οδηγηθούν σε μία βαθιά γνώση του τοπικού τους περιβάλλοντος, να δούνε τα χαρακτηριστικά του, την εξέλιξη του και να ευαισθητοποιηθούν έτσι ώστε να το διατηρήσουν (Γεωργόπουλος, Τσαλίκη, 1993). Συγκεκριμένα, προτείνουμε τη διαμόρφωση επιμέρους μικροτοποθεσιών, οι οποίες αναπαριστούν φυσικές θέσεις, όπως 'το δάσος', 'το μονοπάτι', 'το πέρασμα', 'ο λόφος', 'ο αγρός' και 'η λίμνη', που παίζουν βασικό ρόλο στις ιστορίες των παιδιών. Οι κατασκευές των χωρικών ενοτήτων θα είναι φτιαγμένες από φυσικά υλικά (κορμοί δέντρων). Σχεδιασμένα μονοπάτια, από έγχρωμο πατημένο χώμα (υδατοπερατό βιοκλιματικό υλικό), οργανώνουν τον χώρο, ενώνοντας και ταυτόχρονα χωρίζοντας τις υποενότητες. Στον σχεδιασμό περιλαμβάνονται μία δεντροφυτεμένη επιφάνεια (υφιστάμενα και προτεινόμενα φυτικά είδη Α' Φάσης σχεδιασμού), 'το δάσος', το οποίο διατρέχει 'το μονοπάτι', μία κίτρινη υπέργεια διαδρομή, από μεταλλική σχάρα (βιομηχανικού τύπου), υλικό διαπερατό (ανοικτό οπτικό πεδίο), με υψηλό βαθμό αντιολισθηρότητας. Οι μικροί εξερευνητές θα έχουν τη δυνατότητα να παρατηρούν τη φύση (βιοποικιλότητα της περιοχής) γύρω και κάτω από τα πόδια τους. Στη συνέχεια, 'το μονοπάτι' συνδέεται με 'το πέρασμα', μία σήραγγα περιπέτειας και εξερεύνησης, φτιαγμένη από λυγαριά. Η υψομετρική διαφορά, στη σύνδεση των δύο βασικών επιπέδων 'γεφυρώνεται' με τις τσουλήθρες, στον 'λόφο'.

Εικ. 4 Τοπόσημο διασύνδεσης – Πύλη.

Abstract

The presentation concerns four award-winning and shortlisted entries in architectural competitions, on the subject of urban and suburban landscape, which are governed by the same principles, with a common component, which incorporates in the design the hidden spatial and temporal potential, the genius loci. The inclusion of the existing ecosystem in the design proposal ensures the sustainable management of natural resources. At the same time, there is the social dimension aiming at the interaction of the next generation with nature. By designing functional landscapes, adapted to the particular conditions of the place and to the modern needs for sustainable environments, memories are created in children and experiential experiences are encouraged, which strengthen empathy and the demand for a better quality of life. The places are a chronological palimpsest, rich in information and knowledge. In our announcement, issues of highlighting the memory of the place and the historical-cultural routes are approached, as they are constantly evolving and dynamically integrated into it. In this direction, the development of resilience and timelessness, through the variability of the landscape, aims to absorb environmental challenges and socio-economic pressures of the present and the future. The aim is to achieve the interweaving of space with time, place with man, nature with the artificial and the past with the now, so that there will be a creative future and democratic landscapes, accessible to all, with the appropriate management of the natural relief, the service of individual uses and the utilization of new technologies.

Βιβλιογραφία:

1. Λούκου Μ. (2015). Ιστορίες της πλατείας: Μια πρόταση διδακτικής του τόπου με αφετηρία τις εικόνες του. Παρουσίαση ψηφιακής διαδραστικής εφαρμογής. Ηλεκτρονικός τόμος Πρακτικών του Συμποσίου με Διεθνή Συμμετοχή: Τόποι για Εμπειρίες Μάθησης. Έρευνα, Δημιουργία, Αλλαγή. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.
2. Ουγγρίνης Κ. Α. & Λιάπη Μ. (2015). Εκπαιδóτοποι: Διατυπώνοντας το δυναμικό χωρικό αποτύπωμα της ευχάριστης εκπαιδευτικής διαδικασίας. Ηλεκτρονικός τόμος Πρακτικών του Συμποσίου με Διεθνή Συμμετοχή: Τόποι για Εμπειρίες Μάθησης. Έρευνα, Δημιουργία, Αλλαγή. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.
3. Παπαλιούρα Β. Ε. & Τάκα Ε. (2018). Η παιδική χαρά ως συνεκτικό στοιχείο της γειτονιάς και βιωματικό εργαλείο ανάγνωσης της πόλης μέσα από παραδείγματα εφαρμογής. Ηλεκτρονικός τόμος Πρακτικών του Διεπιστημονικού Συνεδρίου με Διεθνή Συμμετοχή: χώροι για το παιδί ή χώροι του παιδιού; όταν η συνθήκη αγωγής και εκπαίδευσης τέμνεται με την καθημερινότητα της πόλης. Αθήνα: Εθνικό Κέντρο Τεκμηρίωσης.
4. Παπαλιούρα Ε. , Τάκα Ε. & Χλιοπάνου Ε. (2017). Φυσικοί τόποι εκπαίδευσης μέσω του παιχνιδιού. Ηλεκτρονικός τόμος Πρακτικών του Εθνικού Συνεδρίου: Περιβαλλοντική Ευθύνη, Πρόληψη και Αποκατάσταση: Προκλήσεις και Ευκαιρίες για την Προστασία της Βιοποικιλότητας στην Ελλάδα. Κρήτη: Πανεπιστήμιο Κρήτης – Μουσείο Φυσικής Ιστορίας Κρήτης.
5. Συγκολλίτου Έ. (1997). Περιβαλλοντική Ψυχολογία. Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα.
6. Τσουκαλά, Κ. (2006). Παιδική Αστική Εντοπία. Αρχιτεκτονική και νοητικές αναπαραστάσεις του χώρου. Αθήνα: Τυπωθήτω.
7. Φατούρος Δ. (1979). Οργάνωση του χώρου και γεωμετρική οργάνωση. Θεσσαλονίκη: Παρατηρητής.